

HRVATSKA
GOSPODARSKA
KOMORA

EUROCHAMBRES ECONOMIC SURVEY 2020

OČEKIVANJA POSLOVNOG SEKTORA ZA 2020. GODINU

IZDAVAČ

Hrvatska gospodarska komora

ZA IZDAVAČA

Luka Burilović

PRIPREMIO

Sektor za financijske institucije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

tel.: +385 (0)1 4828 373

fax.: +385 (0)1 4561 535

e-mail: makroekonomija@hgk.hr

web: hgk.hr

SADRŽAJ

▪ UVODNO	4
▪ SADRŽAJ ANKETE	5
▪ REZULTATI ZA HRVATSKU.....	6
▪ REZULTATI EES-a NA RAZINI SVIH UKLJUČENIH ZEMALJA.....	11
▪ USPOREDBA REZULTATA ZA HRVATSKU S DRUGIM ZEMLJAMA.....	13
▪ ZAKLJUČNO.....	17

UVODNO

Eurochambres je krovna organizacija gospodarskih komora zemalja europskog kontinenta koja okuplja komore iz 45 zemalja, ali i neke manje organizacije poput Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora. Većina članica Eurochambresa su članice EU, ali u članstvu su i komore iz šire regije poput Rusije, Srbije, Kosova, Turske ili Izraela. Jedna je od aktivnosti Eurochambresa provedba godišnjeg istraživanja poslovnih očekivanja poduzetnika za narednu godinu koje se provodi već dvadeset i sedam godina, u kojem uključene zemlje prema metodologiji koju određuje Eurochambres provodi anketu među poduzetnicima te obrađuje podatke koji postaju sastavni dio Eurochambres Economic Surveya. Istraživanje je u 2019. (za 2020.) godini provedeno u dvadeset i osam zemalja, uključujući i Hrvatsku koja je u ovo istraživanje putem Hrvatske gospodarske komore uključena od 2002. godine.

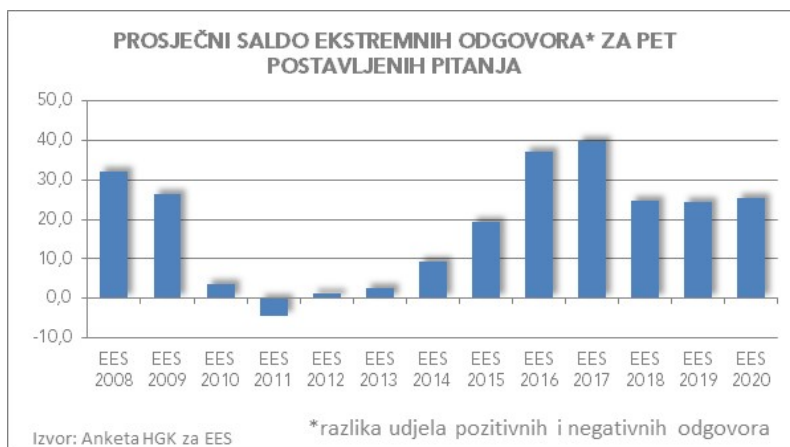
SADRŽAJ ANKETE

Anketa na kojoj se temelji EES je jednostavna. Poduzetnici trebaju ocijeniti očekuju li u narednoj godini veće, manje ili iste prilhode na domaćem i inozemnom tržištu, zaposlenost i investicije te bolje, lošije ili iste opće uvjete u kojima posluju. Osim toga, među osam ponuđenih odgovora trebaju procijeniti do tri najveća izazova za svoje poslovanje u predstojećoj godini.

 HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA Rooseveltov trg 2, 10000 Zagreb tel. ++ 385 1 4561-514 fax. ++ 385 1 4561-535	 EUROCHAMBRES	
		EUROCHAMBRES ECONOMIC SURVEY 2020
HGK jamči povjerljivost podataka	Naziv Vaše tvrtke	
	Šifra i naziv osnovne djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD-u) Vaše tvrtke	
Molimo prekržite odgovarajuće polje		
Vaša očekivanja u 2020. u usporedbi s 2019.		
1. Koji će biti najveći izazovi u poslovanju za Vašu tvrtku 2020. godine? (maksimalno tri odgovora)		
	☐ Domaća potražnja ☐ Inozemna potražnja ☐ Troškovi radne snage ☐ Obrazovanje/vještine radne snage ☐ Tečaj ☐ Cijene energije i sirovina ☐ Uvjeti financiranja ☐ Posljedice <i>Brexita</i>	
	veći isti manji ☐ ☐ ☐	
2. Koliki prihod od prodaje na domaćem tržištu očekujete u 2020. u odnosu na 2019.?		
	veći isti manji ☐ ☐ ☐	
3. Koliki prihod od prodaje na inozemnom tržištu očekujete u 2020. u odnosu na 2019.?		
	veći isti manji ☐ ☐ ☐	
4. Koliki broj zaposlenih planirate 2020. u odnosu na 2019.?		
	veći isti manji ☐ ☐ ☐	
5. Kolike investicije planirate 2020. u odnosu na 2019.?		
	veće iste manje ☐ ☐ ☐	
6. Kako ocjenjujete opće uvjete poslovanja za Vašu tvrtku u 2020. u odnosu na 2019.?		
	povoljniji isti nepovoljniji ☐ ☐ ☐	
Molimo da ispunjeni upitnik vratite zaključno s <u>15.09.2019.</u>		
poštom na adresu: Hrvatska gospodarska komora, Odjel za makroekonomske analize, Rooseveltov trg 2, 10 000 Zagreb ili putem telefaksa: 01/45 61 535 ili putem elektronske pošte (skenirano): makroekonomija@hgk.hr		
Zahvaljujemo na suradnji		

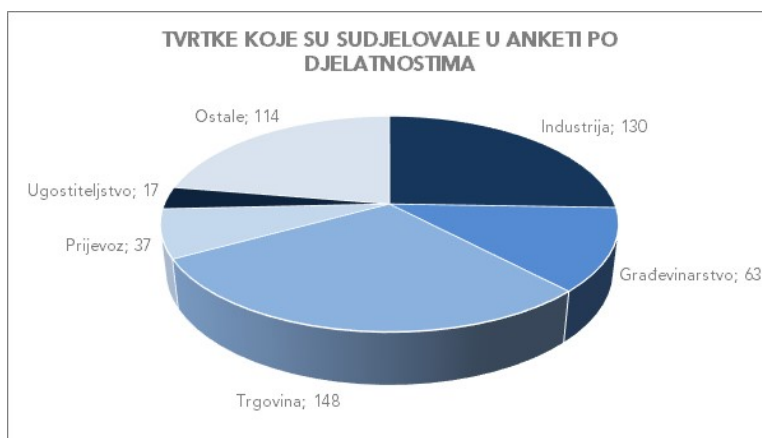
REZULTATI ZA HRVATSKU

Prije svega treba napomenuti da su rezultati provedenih anketa relativno dobro predviđali ostvarena kretanja u gospodarstvu Hrvatske, pri čemu je jedino znatnije odstupanje zabilježeno u predviđanjima za 2009. godinu, za koju poduzetnici nisu predvidjeli snažan pad gospodarskih aktivnosti do kojeg je došlo. Kada se zanemari ta godina, primjetno je da se trend kretanja ukupnih ocjena dobivenih iz provedenih anketa u velikoj mjeri podudara s ostvarenim trendom kretanja realnog BDP-a. To je posebno vidljivo u niskoj razini optimizma tijekom višegodišnje krize, naglašenijem poboljšanju poduzetničkog raspoloženja od 2014. do 2016. godine te određenoj stagnaciji u razdoblju nakon toga. Kada se govori o ovogodišnjem istraživanju za 2020. godinu prisutne su znatne razlike u očekivanjima po pojedinim pitanjima, a kada se promatra prosjek svih odgovora, dobiva se neznatno bolji rezultat nego u prošlogodišnjem istraživanju. Stoga je teško govoriti o rastućem optimizmu, ali u uvjetima kada se na globalnoj razini često govorilo o potencijalnoj recesiji može se reći da su očekivanja hrvatskih poduzetnika, kada se usporede s prošlogodišnjima, a i s drugim uključenim zemljama, ipak relativno optimistična.

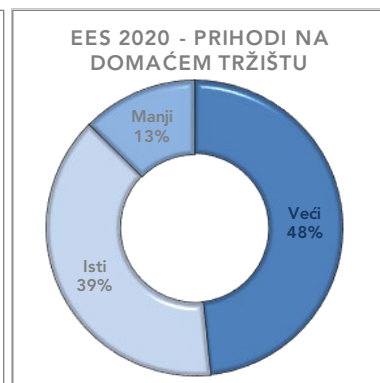
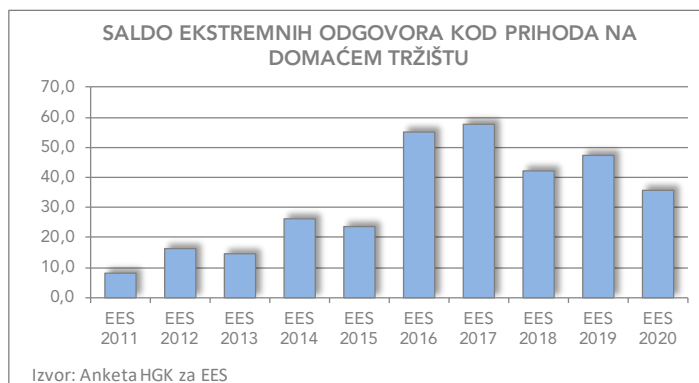

Zabilježeni pozitivni trendovi od istraživanja provedenog u 2013. godini u najvećoj se mjeri mogu povezati s pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji, koje nije utjecalo samo na očekivanja većih prihoda na inozemnom tržištu nego i na povećani optimizam kod ostalih postavljenih pitanja. Efekti pristupanja, ali i postupni oporavak domaće potražnje hranili su poduzetnički optimizam i u narednim godinama, ali su ti efekti, ponajprije usporavanjem rasta izvoza roba i usluga, postupno iscrpljeni. U narednim godinama znatan su utjecaj imali problemi u poslovanju velikih domaćih tvrtki, prvo Agrokora, potom brodogradilišta Uljanik, koji su imali znatan utjecaj na raspoloženje u cijelom gospodarstvu, a poslovno raspoloženje u ovoj godini obilježeno je učestalim najavama potencijalne recesije te usporavanjem globalnog rasta, odnosno usporavanjem rasta najvećih globalnih gospodarstva.

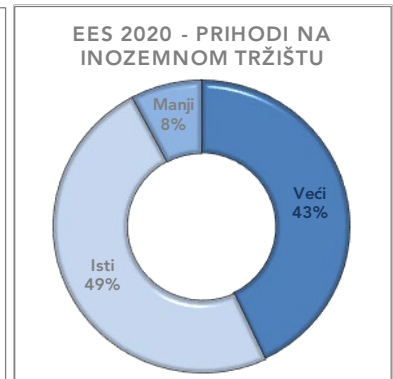
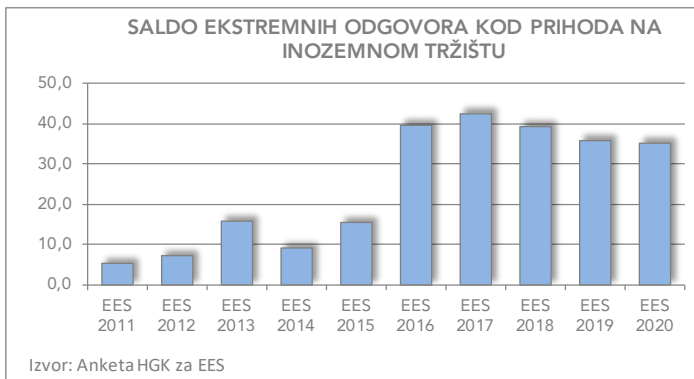
Metodologija: Uzorak je izabran metodom kvotnog i slučajnog izbora u skladu s raspodjelom malih, srednje velikih i velikih poduzetnika u četrnaest industrijskih i pet uslužnih grana te doprinosom industrije i usluga u ukupnom hrvatskom gospodarstvu. Pri odabiru uzorka isključene su tvrtke s manje od deset zaposlenih te one iz javnog i zdravstvenog sektora. Dobiveni rezultati po djelatnostima i veličini ponderiraju se prema metodologiji Eurochambresa njihovim udjelom u broju zaposlenih na nacionalnoj razini te se rezultat pojedinih pitanja objavljuje kroz saldo ekstremnih odgovora koji predstavlja razliku između pozitivnih i negativnih očekivanja.

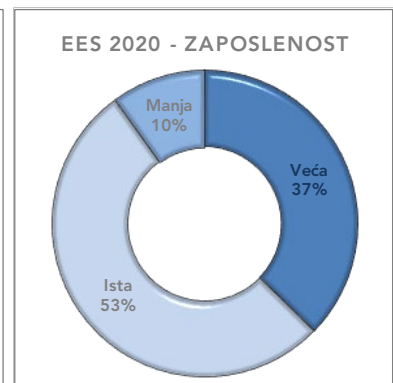
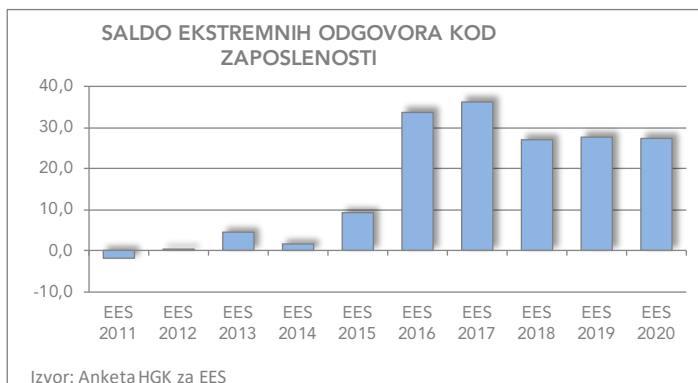
Prihodi na domaćem tržištu – prihodi od prodaje na domaćem tržištu poduzetnika koji su predali financijske izvještaje za 2018. godinu povećani su na godišnjoj razini za 8,8% u skladu s nastavkom rasta domaće potražnje. Domaća je potražnja u ovoj i prethodnoj godini obilježena pozitivnim trendovima u kretanju zaposlenosti i plaća, a nakon dužeg razdoblja prošla je godina obilježena i rastom novoodobrenih kredita, tako da je domaća potražnja ponovo postala važna kategorija rasta ukupne potražnje i BDP-a. Za iduću su godinu poduzetnici ipak blago pesimističniji nego u prošlogodišnjem istraživanju, što se može tumačiti očekivanim trendovima u usporavanju rasta zaposlenosti, ali i umjerenom sklonosti potrošnji koja i nadalje ograničava izraženiji rast kreditne aktivnosti.

Prihodi na inozemnom tržištu – premda su i prihodi poduzetnika na inozemnom tržištu prema predanim GFI-jevima za 2018. godinu povećani za 8,6%, očekivanja poduzetnika za narednu godinu su neznatno pesimističnija nego u prošlogodišnjem istraživanju vjerojatno pod utjecajem globalnih kretanja te i nadalje prisutnim utjecajem iscrpljivanja učinaka pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Rastući globalni trgovinski protekcionizam te nastavak blagog usporavanja EU, koje je kudikamo najveće tržište za izvoz roba i usluga iz Hrvatske, mogli bi utjecati i na usporavanje rasta potražnje za robama i uslugama iz Hrvatske. U kontekstu turizma i pojedinih djelatnosti koje su pod jakim utjecajem turističkih ostvarenja svakako treba spomenuti i oporavak i rast konkurentskih turističkih destinacija, što utječe na kretanje prihoda takvih djelatnosti. Kretanje optimizma po pitanju prihoda na inozemnom tržištu ipak bi se više moglo opisati kao stagnantno jer je tek u manjoj, gotovo istoj mjeri, povećan udio poduzetnika koji očekuju veće prihode i onih koji očekuju manje, odnosno rezultati su u konačnici bili vrlo blizu onima iz EES 2019.

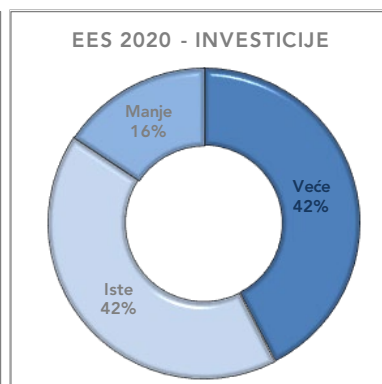
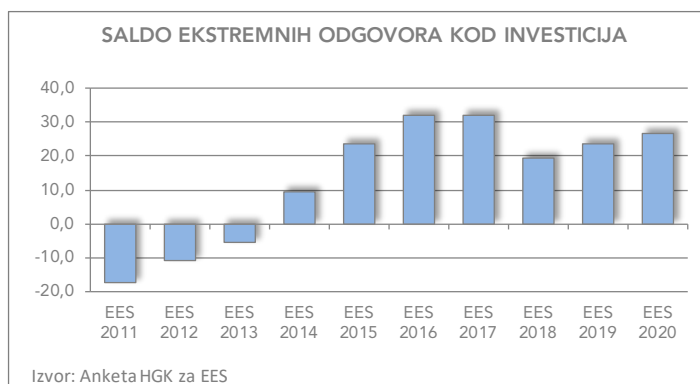

Zaposlenost – zaposlenost je područje koje u anketi duži niz godina obilježava niska razina optimizma, donekle povećana u razdoblju najdinamičnijih stopa rasta gospodarstva u razdoblju nakon početka globalne krize 2008. godine. Posljednjih su se godina očekivanja unatoč blago pozitivnim trendovima na tržištu rada ujednačila, sa saldonom ekstremnih odgovora na razini ispod 30, pri čemu približno polovina anketiranih poduzetnika očekuje istu razinu zaposlenosti, a nešto iznad trećine povećanje broja zaposlenih. Pritom treba napomenuti da je nedostatak adekvatne radne snage postao snažan ograničavajući čimbenik izraženijeg rasta zaposlenosti koji se sve više rješava uvozom radne snage.

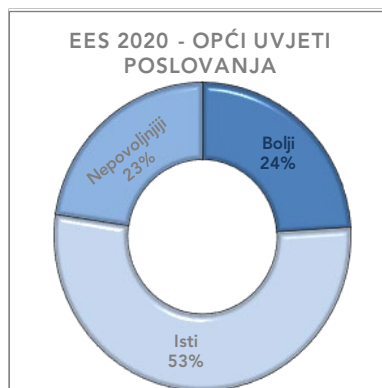
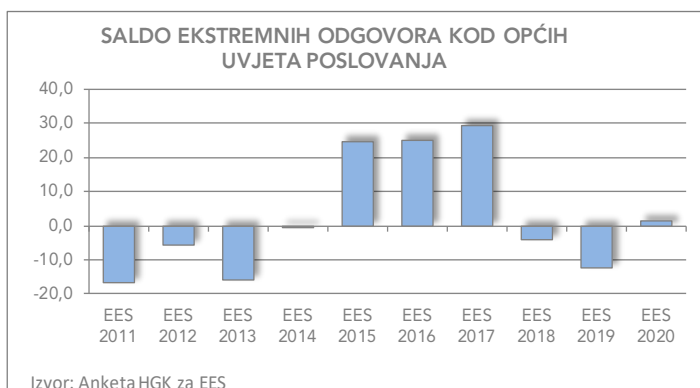

Investicije – investicije su jedan od dva pokazatelja kod kojih su rezultati anketiranja poduzetnika optimističniji nego u prošlogodišnjem istraživanju. Investicije su kao kategorija potražnje zabilježile najveći pad u razdoblju krize te je razdoblje oporavka obilježeno i optimističnijim očekivanjima po pitanju njihova ponovnog rasta. Međutim, u posljednje dvije godine snažno raste utjecaj korištenja EU fondova na kretanje investicija, a investicije u prvom polugodištu postaju najvažnija kategorija rasta BDP-a. Poduzetnici su snažno osjetili utjecaj takvih kretanja, posebno u sektoru graditeljstva, pa su optimistični i kada su u pitanju očekivanja za narednu godinu. Taj je optimizam među poduzetnicima ipak umjereno rasprostranjen pa je gotovo jednak udio onih poduzetnika koji očekuju rast investicija i onih koji očekuju da će razina investicija ostati ista.

Opći uvjeti poslovanja – opći uvjeti poslovanja najmanje ovise o postojećim trendovima u gospodarstvu i globalnom okruženju, a osim stanja na tržištu, znatno ih određuje povjerenje u aktualnu ekonomsku politiku. Pritom opći uvjeti poslovanja među postavljenim pitanjima imaju najveću subjektivnu komponentu teže mjerljivu pojedinim pokazateljima. Kod ovog je pitanja došlo do najvećeg rasta optimizma u odnosu na prošlogodišnje istraživanje pa i u odnosu na ono prethodno, odnosno nakon dvije godine saldo ekstremnih odgovora ponovno je blago pozitivan. Konkretnije, približno polovina poduzetnika očekuje da se ti uvjeti neće izmijeniti, 24% da će biti bolji, a 23% da će se pogoršati.

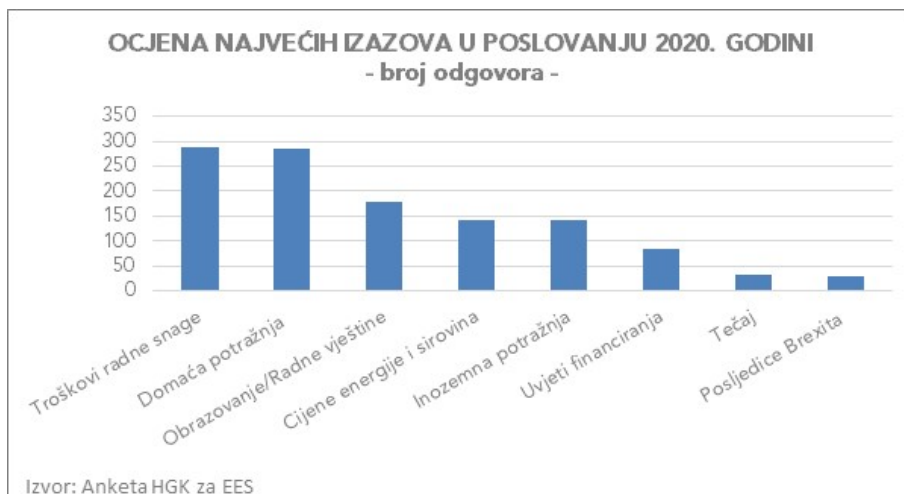
Nisku razinu optimizma kada su u pitanju opći uvjeti poslovanja djelomično pojašnjava dodatno pitanje EES-a koje se odnosi na ocjenu najvećih izazova u poslovanju u godini koja slijedi. Uz mogućnost odabira najviše tri ponuđena odgovora, najveći su broj odgovora prikupili troškovi radne snage. Rast troškova radne snage u najvećoj je mjeri povezan sa stanjem na tržištu rada, odnosno spomenuti nedostatak adekvatne radne snage stvara pritisak na rast neto plaća i naknada. Prema posljednjim raspoloživim podacima za prvih osam mjeseci ove godine prosječna je neto plaća realno bila 2,5% viša nego u istom razdoblju prošle godine, ali taj rast ima višegodišnji trend pa je prosječna neto plaća za to razdoblje bila čak 16,8% viša nego prije pet godina.

Troškovi radne snage postali su najveći izazov u poslovanju prema mišljenju većine anketiranih poduzetnika.

Drugo mjesto zauzela je niska domaća potražnja koja je prema istraživanju u prošloj godini zauzimala prvo mjesto, a treći obrazovanje i radne vještine. Unatoč stabilnom oporavku domaće potražnje posljednjih nekoliko godina, njezina će realna vrijednost (prema strukturi BDP-a) u ovoj godini i dalje biti oko 4% niža nego u pretkriznoj 2008. godini, što ide u prilog ocjeni anketiranih poduzetnika, a obrazovanje i radne vještine su problem povezan s aktualnim stanjem na tržištu rada. Zanimljivo je ipak primijetiti da kod ova tri odgovora ipak nije došlo do znatnije promjene u udjelima u odnosu na prošlogodišnje istraživanje, točnije dva ponuđena odgovora kod kojih je došlo do najvećeg rasta udjela u odnosu na prošlu godinu bili su inozemna potražnja i posljedice Brexita. Dakle, poduzetnici su u određenoj mjeri prepoznali usporavanje globalnog rasta i globalne potražnje kao potencijalni problem u svojem poslovanju u narednoj godini. Također treba napomenuti da su u razdoblju niskih kamatnih stopa i olakšanih uvjeta kreditiranja te dugog razdoblja stabilnog tečaja kune ovi odgovori zadržali relativno nizak udio među ponuđenim odgovorima.

REZULTATI EES-a NA RAZINI SVIH UKLJUČENIH ZEMALJA

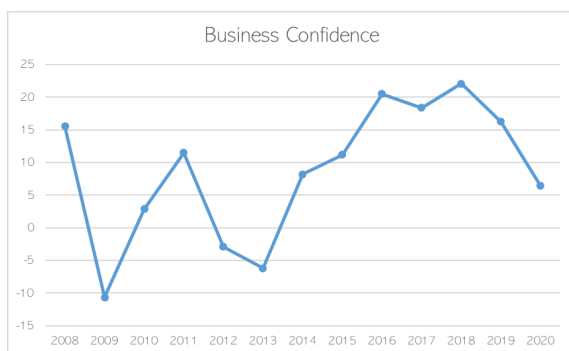
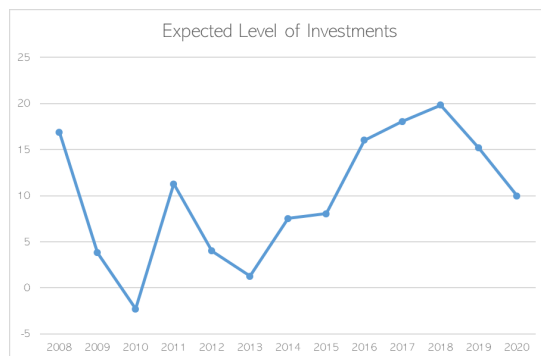
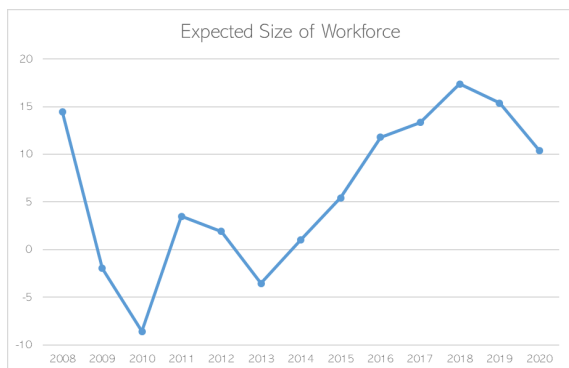
EES 2020. obuhvatio je 53.000 tvrtki iz 28 zemalja, pri čemu su uključene tri zemlje izvan granica EU: Crna Gora, Srbija i Turska. Svaka je zemlja napravila anketu i obradu na nacionalnoj razini, a ukupan je rezultat dobiven ponderiranjem nacionalnih rezultata veličinom BDP-a uključenih zemalja.

Nastavlja se negativan trend u očekivanjima poduzetnika za iduću godinu kada se promatra ukupan rezultat za sve zemlje uključene u EES.

Prema posljednjim procjenama Europske komisije rast BDP-a Europske unije bi u idućoj i 2021. godini trebao ostati na ovogodišnjoj razini, odnosno ispod razina ostvarenih posljednjih godina. Kretanja na razini EU u znatnoj su mjeri posljedica negativnih očekivanja, ali i stvarnih globalnih kretanja pa gospodarstvo EU najviše opterećuju trgovinski sukobi najvećih svjetskih gospodarstava, dugoročnije usporavanje rasta Kine kao drugog najvažnijeg tržišta EU te rješavanje pitanja Brexit s obzirom na to da je Ujedinjeno Kraljevstvo drugo najveće tržište EU27 nakon SAD-a. Sva ta kretanja utječu na usporavanje rasta izvoza, a potom i na razinu domaće potražnje, zaposlenosti i investicija. Sve je to dovelo i do daljnjeg pada poduzetničkog optimizma u odnosu na prošlogodišnje istraživanje, što se posebno odnosi na kretanje inozemne potražnje. Kod ovog je pitanja rezultat odnosno optimizam bio najmanji od 2010. godine, na što su znatno utjecala očekivanja poduzetnika u Njemačkoj koja je najveći izvoznik u EU.

SALDA EKSTREMNIH ODGOVORA – UKUPNI REZULTATI ZA EES 2020

Ponderirani prosjek nacionalnih salda ekstremnih odgovora, u %
Izvor i obrada: Eurochambres, EES 2020

Za ostale se odgovore može reći da ih također obilježava nastavak pada razine optimizma započeo u istraživanju provedenom u 2018. godini. Razina optimizma i dalje je viša nego u godinama najveće krize, ali je ipak riječ o prilično strmom negativnom trendu koji je uz prihode na inozemnom tržištu najviše naglašen kod investicija te kod općih uvjeta poslovanja. Pritom je kretanje investicija najviše ograničeno umjerenim stopama rasta ukupne potražnje, a unatoč niskoj cijeni kapitala, prisutna je i manja sklonost riziku nego u godinama prije krize. Točnije, razina investicija izravno je povezana i s općim uvjetima poslovanja, pa je njihovo kretanje u snažnoj korelaciji, što potvrđuje i anketa EES-a.

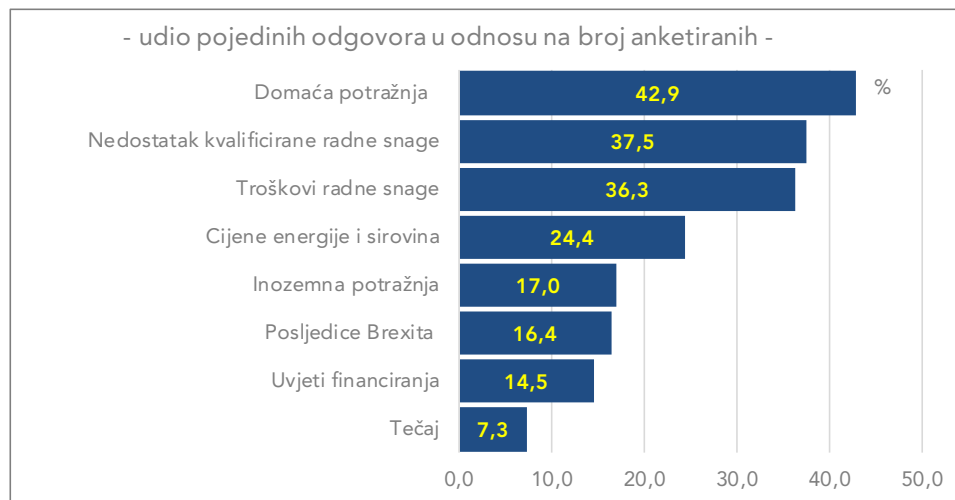
Naravno, očekivanja se po pojedinim zemljama znatno razlikuju pa je primjerice najmanji optimizam, mjeren saldonom ekstremnih odgovora, kod kretanja prihoda na domaćem tržištu prisutan u Francuskoj i Slovačkoj, kod prihoda na inozemnom tržištu u Francuskoj i Njemačkoj, kod kretanja zaposlenosti u Grčkoj i Njemačkoj, a kod investicija u Grčkoj i Slovačkoj. S obzirom na veličinu BDP-a, odnosno veličinu njihova pondera, jasno je da su Njemačka i Francuska znatno utjecale na ukupne rezultate ovogodišnjeg istraživanja.

Niska domaća potražnja i nedostatak kvalificirane radne snage će prema provedenom EES 2020 biti glavni izazovi u poslovanju na razini svih uključenih zemalja u narednoj godini.

NAJVEĆI IZAZOVI U POSLOVANJU ZA 2020. GODINU

Ponderirani prosjek nacionalnih udjela za svaki ponuđeni odgovor

Izvor: Eurochambres, EES 2020

Kao najveće izazove u poslovanju na razini svih uključenih zemalja poduzetnici su odabrali stanje domaće potražnje i nedostatak kvalificirane radne snage, po čemu se ovogodišnje istraživanje donekle razlikuje od prošlogodišnjeg. Naime, prošle se godine najveći broj poduzetnika odlučio za troškove radne snage. Ipak, treba napomenuti da su kretanje inozemne potražnje i globalni trendovi bili okidač za aktualno usporevanje gospodarstva EU, tako da je s razine pojedinih poduzetnika niska domaća potražnja najveći izazov, ali je ipak riječ o izravnom utjecaju smanjivanja inozemne potražnje, pa je taj odgovor dobio pomalo neočekivano malo odgovora.

USPOREDBA REZULTATA ZA HRVATSKU S REZULTATIMA DRUGIH ZEMALJA

Kao što je već navedeno, većina uključenih zemalja članice su EU: Austrija, Bugarska, Cipar, Češka, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Litva, Latvija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Švedska, a izvan EU su samo spomenute Srbija, Crna Gora i Turska. S obzirom na to da se ukupni rezultati istraživanja dobivaju ponderiranjem veličinom BDP-a, zanimljivo je vidjeti i pojedinačne rezultate. Prema takvim se rezultatima najveći optimizam u poslovnim očekivanjima za ovu godinu, kao i u prethodnom istraživanju, bilježi u Portugalu i Poljskoj, po čemu je Portugal ostao najoptimističnija zemlja uključena u istraživanje, a najmanji u Francuskoj, Slovačkoj i Njemačkoj, po čemu je i Francuska zadržala svoje, ovoga puta negativno, mjesto među uključenim zemljama. Pritom treba napomenuti da Francusku obilježavaju niske procijenjene stope rasta za

ovu godinu, ali te stope ipak ne odgovaraju tako visokoj razini pesimizma kada se usporede s drugim zemljama.

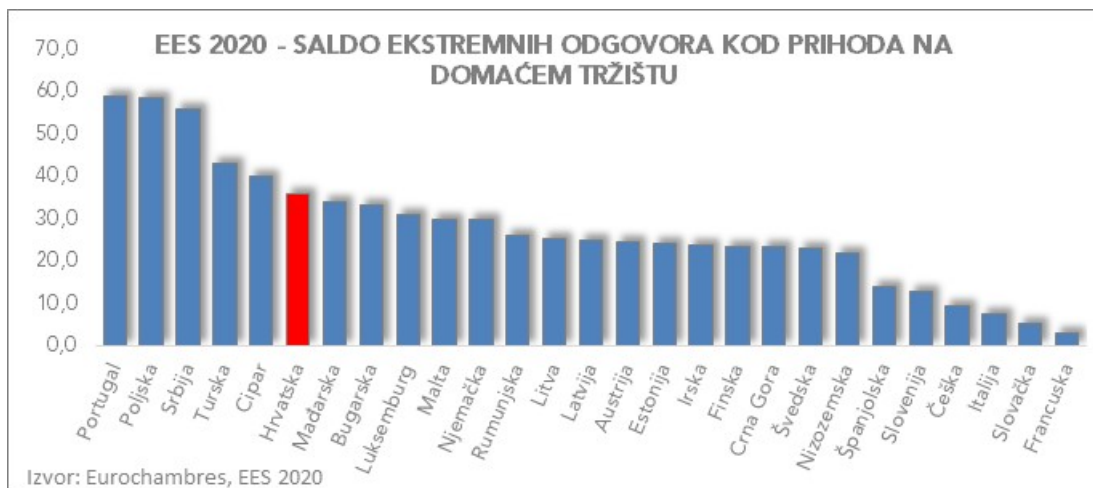
U usporedbi s pojedinačnim rezultatima Hrvatska, odnosno poduzetnički optimizam u Hrvatskoj, i dalje stoji relativno dobro u odnosu na druge zemlje uključene u istraživanje i smjestila se približno na polovici ljestvice. Kada je riječ o prihodima na domaćem i inozemnom tržištu, zaposlenosti i investicijama, saldo ekstremnih odgovora u Hrvatskoj veći je od prosjeka uključenih zemalja te Hrvatska zauzima mjesto u gornjoj polovici ljestvice, ali istodobno kod općih uvjeta poslovanja stoji znatno lošije te zauzima devetnaesto mjesto. Točnije, saldo ekstremnih odgovora od 1,5 znatno je ispod prosjeka (17,6%), pa taj pokazatelj donekle kviri spomenutu relativno dobru poziciju Hrvatske.

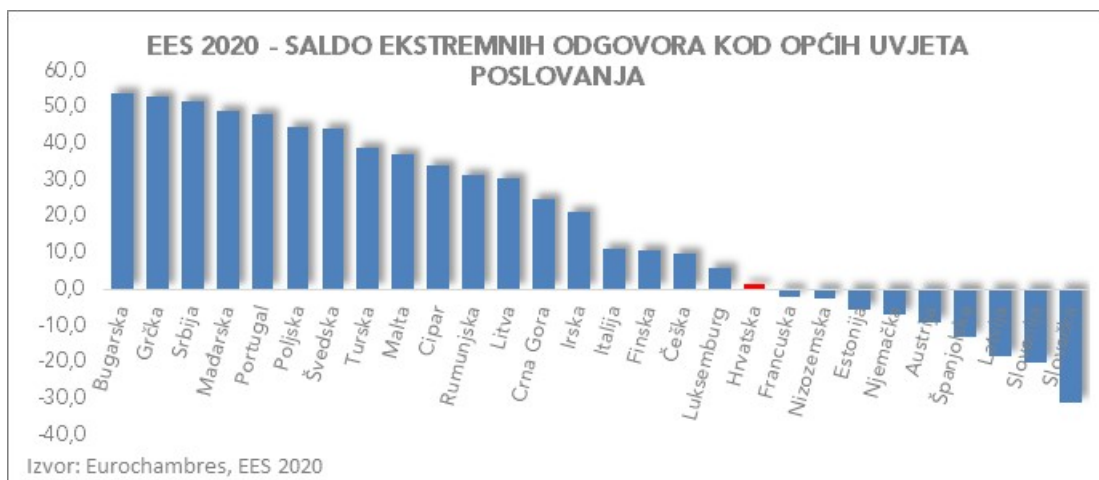
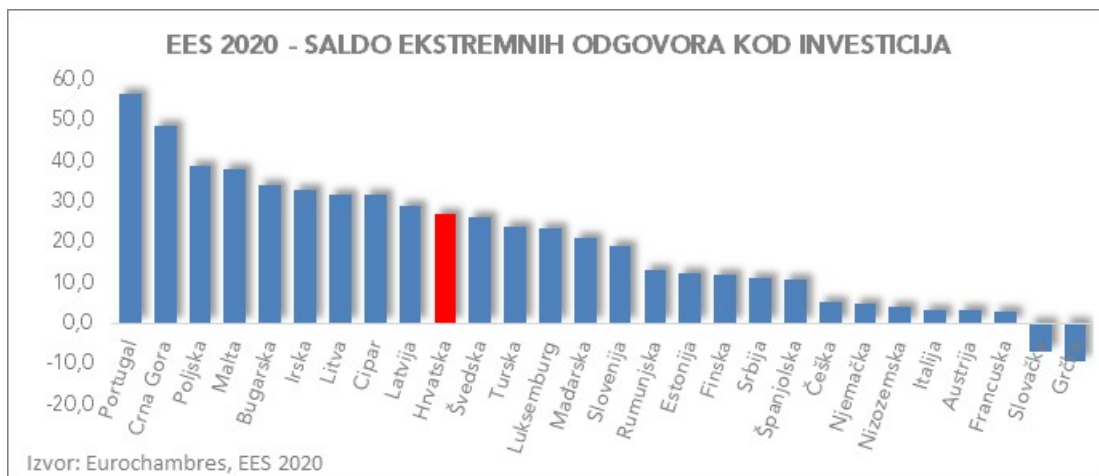
EES 2020 - USPOREDBA REZULTATA ZA HRVATSKU S DRUGIM ZEMLJAMA

	Prihodi na domaćem tržištu	Prihodi na inozemnom tržištu	Zaposlenost	Investicije	Opći uvjeti poslovanja
Prosječni saldo ekstremnih odgovora svih uključenih zemalja	27,5	27,7	21,1	19,6	17,6
Saldo ekstremnih odgovora za Hrvatsku	35,8	35,3	27,3	26,8	1,5
Rang Hrvatske prema saldu ekstremnih odgovora (optimizmu)	6.	8.	11.	10.	19.

Izvor: Eurochambres, EES 2020; obrada: HGK

Premda ti uvjeti nisu točno definirani, ipak se može zaključiti da poduzetnici iz Hrvatske nisu optimistični kada je riječ o uvjetima u kojima posluju i njihovu poboljšanju. Takvi se rezultati mogu povezati i s drugim istraživanjima poput Istraživanja o globalnoj konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma ili Doing Business Svjetske banke, prema kojima Hrvatska sporo popravlja svoj položaj na ljestvici i lošije je rangirana u odnosu na većinu drugih članica EU (prema Doing Business 2020 osam je članica EU bilo lošije rangirano od Hrvatske). Ipak, treba napomenuti da je taj položaj prema posljednjem istraživanju bio bolji nego prije godinu dana.

Kada se promatraju najveći izazovi u poslovanju za narednu godinu, u najviše je zemlja najviše poduzetnika odabralo stanje domaće potražnje i nedostatak kvalificirane radne snage pa se Hrvatska ni po tom dijelu EES-a bitnije ne razlikuje od ostalih zemalja. Naime, nakon rasta troškova radne snage, u znatnoj mjeri uzrokovanih nedostatkom kvalificirane radne snage, poduzetnici u Hrvatskoj također ističu nisku domaću potražnju kao veliki izazov u poslovanju. Promatrano prema udjelu tih odgovora, Hrvatska je po visini udjela odgovora koji troškove radne snage ističu kao jedan od najvećih izazova u poslovanju bila tek dvadeseta, a po udjelu domaće potražnje peta, što naglašava važnost ovog „izazova“ za poslovanje poduzetnika u Hrvatskoj.

ZAKLJUČNO

Rezultati EES 2020 provedenog tijekom rujna ove godine pokazuju pad optimizma poduzetnika na razini svih zemalja uključenih u istraživanje te stagnaciju poduzetničkog raspoloženja u Hrvatskoj. S obzirom na to da su većina zemalja uključenih u istraživanje članice EU s kojima Hrvatska dijeli zajedničko tržište, očekivano je da se dio rezultata podudara, pa se zadržavanje gotovo iste razine optimizma u Hrvatskoj može smatrati dobrim rezultatom.

Naime, sve uključene zemlje, pa tako i Hrvatska, pogođene su globalnim kretanjima, odnosno usporavanjem rasta globalne potražnje. Isto tako, kod svih zemalja ta smanjena inozemna potražnja utječe i na domaću potražnju, a u konačnici i na razinu investicija. Osim toga, gotovo su sve članice EU pogođene istim problemom, odnosno nedostatkom kvalificirane radne snage i posljedično rastom troškova radne snage. Zbog svega toga ne iznenađuju rezultati ovogodišnjeg istraživanja po kojima je došlo do smanjivanja optimizma kod inozemne i domaće potražnje, zaposlenosti i investicija. Hrvatska se tu ipak blago izdvojila od prosjeka pa je optimizam po pitanju prihoda na inozemnom tržištu i zaposlenosti ostao približno na prošlogodišnjoj razini, dok je korištenje fondova EU dovelo do povećanog optimizma po pitanju kretanja investicija. Za Hrvatsku je također bitno poboljšanje optimizma kod općih uvjeta poslovanja, koji je godinama na niskoj razini, jer je suprotno od kretanja na ukupnoj razini svih uključenih zemalja te ostvareno u uvjetima kada je globalno tržište relativno pesimistično. To poboljšanje se jednim dijelom može objasniti problemima navedenih veliki tvrtki koje su znatno utjecale na ukupno raspoloženje u prethodnim istraživanjima, a dijelom i unutarnjim poboljšanjima uvjeta u kojima poduzetnici posluju. Dio tih uvjeta odnosi se i na područja ponudena u istraživanju kod kojih je došlo do pada udjela u odnosu na druge izazove u poslovanju, prvenstveno na uvjete financiranja.

KRATICE

HGK	Hrvatska gospodarska komora
HRK	Hrvatska kuna
BDP	Bruto domaći proizvod
RH	Republika Hrvatska
EU	Europska unija
SAD	Sjedinjene Američke Države
GFI	Godišnji financijski izvještaji

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovoran HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegovog čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.

